

Wyrok z dnia 7 października 1998 r.

II UKN 251/98

Osoba pobierająca stypendium sportowe, która nie uczy się i nie studiuje w systemie studiów dziennych, nie jest objęta ubezpieczeniem społecznym pracowników, jeżeli podlega innemu systemowi ubezpieczenia społecznego z tytułu wykonywania innej działalności, poza uprawianiem sportu.

Przewodniczący: SSN Teresa Romer, Sędziowie: SA Beata Gudowska, SN Stefania Szymańska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 7 października 1998 r. sprawy z wniosku Janusza T. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o ustalenie niepodlegania ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność gospodarczą, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 5 grudnia 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w P. w decyzji z 5 lutego 1997 r. stwierdził, że Janusz T. w okresie od 1 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1994 r. oraz w dniu 1 stycznia 1996 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i zobowiązał go do zapłaty za ten okres składek na ubezpieczenie społeczne w kwocie 3.335,57 zł oraz odsetek za zwłokę w kwocie 6.600 zł. Pobieranie przez niego jako zawodnika zespołu piłki ręcznej stypendium sportowego w Klubie Sportowym „C.” w P. nie daje bowiem podstawy do wyłączenia z ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

W odwołaniu do Sądu Wojewódzkiego Janusz T. twierdził, że zaskarżona decyzja jest bezzasadna, gdyż w okresie od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1995 r. z Klubem Sportowym „C.” w P. łączyła go umowa, na podstawie której był czynnym

zawodnikiem sportowym II ligi państwowej w piłce ręcznej i jako zawodnik kontraktowy pobierał stypendium sportowe oraz świadczenia pieniężne z tytułu uczestnictwa w rozgrywkach mistrzowskich, pucharowych i międzynarodowych według zasad ustalonych w obowiązujących przepisach oraz w regulaminie wewnętrznym, a także był ubezpieczony od następstw nieszczęśliwych wypadków i miał zapewnioną opiekę lekarską. Klub Sportowy „C.” jako pracodawca regularnie odprowadzał do ZUS składki z tytułu ubezpieczenia społecznego od wypłacanego wynagrodzenia. Zawierane z zawodnikami umowy oparte były o wzory umów dostarczone z Polskiego Związku Piłki Ręcznej w W. Dlatego - stosownie do art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.). - nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu wyrokiem z 21 kwietnia 1997 r. zmienił zaskarżoną decyzję ZUS w ten sposób, że ustalił, iż Janusz T. w okresie od 1 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1994 r. oraz w dniu 1 stycznia 1996 r. nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność gospodarczą. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 12 maja 1997 r., jednakże wobec istotnego uchybienia procesowego, jakie wystąpiło w postępowaniu sądowym, Sąd Wojewódzki postanowieniem z 11 lipca 1997 r. wznowił postępowanie zakończone tymże wyrokiem. Po przeprowadzeniu ponownie postępowania już z udziałem prawidłowo zawiadomionej strony pozwanej oraz przesłuchaniu świadka Ryszarda L., Sąd Wojewódzki wyrokiem z 11 lipca 1997 r. oddalił skargę o wznowienie postępowania, uznając wyrok z 21 kwietnia 1997 r. za prawidłowy.

Sąd Wojewódzki ustalił, że Janusz T. od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1995 r. nieprzerwanie był zatrudniony w KKS „C.” w P. jako zawodnik sekcji piłki ręcznej na podstawie kolejno zawieranych umów na czas określony. Klub wypłacał odwołującemu się jako zawodnikowi wynagrodzenie w postaci stypendium sportowego oraz inne świadczenia pieniężne przewidziane w umowie. Odwołujący się jako zawodnik codziennie brał udział w treningach i podpisywał listę obecności, a w soboty i niedziele wyjeżdżał z drużyną na mecze wyjazdowe lub rozgrywał takie mecze w P. Obowiązywała go dyscyplina pracy. Klub opłacał za niego składki ubezpieczeniowe jak za pracownika w wysokości 48% od wypłacanego wynagrodzenia. Dokonując oceny tych ustaleń, Sąd Wojewódzki uznał, że Janusz T., zatrudniony w Klubie

Sportowym „C.” w P. jako zawodnik sekcji piłki ręcznej, w okresie od 1 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1995 r. nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność gospodarczą i nie jest obowiązany do zapłaty organowi rentowemu składek na ubezpieczenie społeczne w kwocie 3.335,57 zł oraz odsetek za zwłokę w kwocie 6.600,70 zł. Zgodnie bowiem z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin, ubezpieczeniu nie podlegają osoby prowadzące taką działalność, które są równocześnie pracownikami zatrudnionymi w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa wymiaru obowiązującego w danym zawodzie albo są objęte odrębnymi przepisami w zakresie zaopatrzenia emerytalnego lub ubezpieczenia społecznego.

Wyrokiem z 5 grudnia 1997 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację organu rentowego. Według tego Sądu, decyzja z 5 lutego 1997 r. wydana została z naruszeniem prawa materialnego na skutek błędnej jego wykładni i niewłaściwego zastosowania. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika bowiem, że wnioskodawcę od dnia 1 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1994 r. łączyła z Klubem Sportowym „C.” w P. umowa, na podstawie której był czynnym zawodnikiem sportowym II ligi w piłce ręcznej i jako zawodnik kontraktowy pobierał stypendium sportowe i z tego tytułu podlegał ubezpieczeniu społecznemu na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), a składki na ubezpieczenie społeczne wnioskodawcy, jako zawodnika pobierającego stypendium sportowe, opłacał Klub Sportowy. W tej sytuacji objęcie wnioskodawcy również ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jest nieuzasadnione i narusza przepis art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin. Przepis ten stanowi bowiem, że osoby objęte ubezpieczeniem społecznym na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p., nie podlegają równocześnie ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Z tego względu wydany przez Sąd pierwszej instancji zasądzony wyrok uwzględniający odwołanie i ustalający, że Janusz T. nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu w wyżej wymienionym okresie z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej i nie jest zobowiązany do zapłaty składek wraz z odsetkami za ten okres, jest trafny i odpowiadający prawu. Podtrzymywane przez stronę pozwaną w apelacji stanowisko, iż wnioskodawca z uwagi na cywilnoprawny cha-

rakter umowy łączącej go z Klubem Sportowym „C.” w P. w okresie od 1 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1994 r. nie mógł podlegać ubezpieczeniu społecznemu pracownicznemu jest błędny, ponieważ ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. obejmuje ubezpieczeniem społecznym nie tylko pracowników, ale również pewne grupy osób, które nie są pracownikami w myśl Kodeksu pracy. Należą do nich, między innymi, adwokaci, osoby wykonujące pracę nakładczą (chałupnicy) oraz osoby pobierające stypendium sportowe z tytułu wyczynowego uprawiania sportu i do tej grupy osób należy wnioskodawca. Wynika to z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. Tak więc - wbrew odmiennym twierdzeniom organu rentowego - Jan T., jako zawodnik pobierający stypendium sportowe z tytułu wyczynowego uprawiania sportu w okresie od 1 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1994 r., z mocy ustawy był włączony do ubezpieczenia społecznego na zasadach ustalonych dla pracowników i podlegał obowiązkowi ubezpieczenia społecznego na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r., mimo że jako zawodnik nie był pracownikiem w myśl Kodeksu pracy i że łącząca go z Klubem Sportowym umowa miała charakter cywilnoprawny. Ustawa o z.e.p. okres pobierania stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu traktuje jako równoważny z okresem zatrudnienia, zaś ustawa z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent... (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) traktuje jako okres składkowy (art. 2 ust. 2 pkt 15). Konsekwencją traktowania okresu pobierania stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu jako równorzędnego z zatrudnieniem jest to, że osoby takie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia społecznego na podstawie ustawy o z.e.p. i są uprawnione na podstawie tej ustawy do świadczeń. Z tych powodów podnoszona przez organ rentowy okoliczność, że treść umowy zawarta przez wnioskodawcę z Klubem Sportowym nie odpowiada w pełni treści umowy o pracę w rozumieniu Kodeksu pracy, nie ma wpływu na wynik postępowania w niniejszej sprawie.

W kasacji, opartej na podstawie z art. 393¹ pkt 1 KPC, organ rentowy zarzuca naruszenie prawa materialnego, tj. art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą w związku z art. 2 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent oraz § 1 ust. 1 pkt 1a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne... (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.). W konsekwencji wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania Janusza T. od decyzji z

5 lutego 1997 r. lub o uchylenie tego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego i przekazanie sprawy temuż Sądowi do ponownego rozpoznania.

Zdaniem organu rentowego, Sąd Apelacyjny błędnie zastosował art. 2 ust. 2 pkt 1 (powinno być art. 2 ust. 1 pkt 1) ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. Przepis ten stanowi, że nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu osoby prowadzące działalność gospodarczą, które są jednocześnie pracownikami. W niniejszej sprawie zaś wnioskodawca od września 1991 r. prowadził działalność gospodarczą. Z uwagi na zatrudnienie na podstawie umowy o pracę w okresie od 1 września do 31 grudnia 1991 r. oraz od 2 stycznia 1996 r. i zatrudnienie kontraktowe w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 1995 r. organ wyłączył go z ubezpieczenia z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Brak takich umów na okres od 1 stycznia 1992 r. do 31 grudnia 1994 r. spowodowało zastosowanie w stosunku do niego powołanych w apelacji i w kasacji przepisów prawa. Zgodnie zatem z przepisem § 1 ust. 1 pkt 1a¹ rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. nie powinien podlegać ubezpieczeniu społecznemu pracowników. Przepis ten bowiem wyłącza stypendystów sportowych z ubezpieczenia pracowniczego, z uwagi na podleganie innemu (w przypadku wnioskodawcy z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej) ubezpieczeniu społecznemu. Tę zasadę potwierdza również art. 4¹ ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, stanowiąc, że ubezpieczeniu społecznemu na zasadach i w trybie określonym dla pracowników podlegają osoby pobierające stypendium sportowe..., jeżeli nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu. Dlatego w sprawie ma zastosowanie art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny prawa materialnego jest pozbawiony słuszności. Z uzasadnienia kasacji wynika, iż - zdaniem organu rentowego - nie było podstawy do zastosowania art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz członków ich rodzin, gdyż w okresach, w których Janusza T. nie łączyła z Klubem Sportowym „C.” w P. umowa o pracę i „zatrudnienie kontraktowe” należy go traktować jako prowadzącego działalność gospodarczą, a w związku z tym podlegał on

ubezpieczeniu społecznemu na podstawie art. 1 ust. 1 pkt 1 tejże ustawy, który to przepis wymienia podmioty podlegające ubezpieczeniu na mocy tej ustawy.

Podane w kasacji argumenty prawne nie podważają stanowiska zajętego przez Sąd Apelacyjny. Sąd ten przytoczył przepisy prawa, które mają zastosowanie w niniejszej sprawie i dają podstawę do wniosku, że Janusz T. w okresach, w których pobierał stypendium sportowe, podlegał ubezpieczeniu pracowniczemu. Wywiezione w tym zakresie przez Sąd Apelacyjny argumenty prawne są spójne i świadczą o dokonaniu prawidłowej wykładni przepisów przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia. Sąd Najwyższy w pełni podziela tę argumentację, jako wynikającą z analizy właściwych przepisów i spójną logicznie. Sąd Apelacyjny wyszedł z prawidłowego założenia, że w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1986 r., będącym przepisem szczególnym, wymienione są sytuacje, których wystąpienie wyłącza ubezpieczenie społeczne przewidziane w tejże ustawie oraz że jedną z takich wyłączających sytuacji jest podleganie odrębnym przepisom w zakresie zaopatrzenia emerytalnego lub ubezpieczenia społecznego. W przypadku wnioskodawcy chodzi o przepisy pracowniczego zaopatrzenia emerytalnego, mimo iż w okresach pobierania stypendium sportowego umowa łącząca go z Klubem nie odpowiadała w pełni treści umowy o pracę. Jest to sytuacja szczególna, przewidziana przez ustawodawcę, która znalazła wyraz w przepisach prawa powołanych przez Sąd Apelacyjny.

Wbrew wywodom kasacji, przepis art. 4¹ ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, dodany przez art. 40 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji, potwierdza trafność stanowiska zajętego przez Sąd Apelacyjny. Przepis ten stanowi, że ubezpieczeniu społecznemu na zasadach i w trybie określonym dla pracowników podlegają osoby pobierające stypendium sportowe, z wyjątkiem osób uczących się lub studiujących w systemie studiów dziennych, jeżeli nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu. Treść tego przepisu - przy uwzględnieniu zasad logicznego rozumowania - oznacza zatem, że osoba pobierająca stypendium sportowe, która nie uczy się lub nie studiuje w systemie studiów dziennych, nie podlega ubezpieczeniu społecznemu pracowników tylko w sytuacji, gdy podlega innemu systemowi ubezpieczenia społecznego z tytułu wykonywania innej działalności, poza zajmowaniem się sportem. Tak też należy rozumieć § 1 pkt 1 lit. a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne...

Mając na uwadze powyższe argumenty Sąd Najwyższy uznał, iż kasacja poz-
bawiona jest usprawiedliwionych podstaw, w związku z czym podlega ona oddaleniu
na mocy art. 353¹² KPC.

=====